

Sygn. akt: I C 466/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Ewa Oknińska
Protokolant:	pracownik sądowy Dominika Orzepowska,

po rozpoznaniu w dniu 04 listopada 2020 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa G. M., E. M.

przeciwko (...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie ewentualnie o zapłatę

I. ustala, że umowa kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny nr(...)zawarta w dniu 31 marca 2008 r. pomiędzy powodami a (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. jest nieważna,

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.814 zł tytułem kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

sędzia Ewa Oknińska

Sygn. akt I C 466/20

UZASADNIENIE

Powodowie E. M. i G. M. wnieśli o ustalenie nieważności umowy kredytu mieszkaniowego WŁASNY KĄT hipoteczny nr (...)zawartej w dniu 31 marca 2008 r. pomiędzy powodami a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną w W., ewentualnie o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 103.709,23 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a ponadto zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazali, że w dniu 31 marca 2008 r. zawarli umowę kredytu na cel niezwiązany z działalnością gospodarczą (nabycie spółdzielczego prawa do lokalu). Z zawartej umowy wynikało, że pozwany udzielił im kredytu w wysokości 145.894,69 CHF, który wypłata nastąpiła w walucie polskiej po przeliczeniu kwoty kredytu według kursu kupna dla dewiz, obowiązujących w Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego, zgodnie z Tabelą kursów pozwanego. Natomiast w przypadku dokonywania spłat zadłużenia przez kredytobiorców środki miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu po przeliczeniu kwoty kredytu według kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązujących w Banku w dniu spłaty, zgodnie z Tabelą kursów pozwanego. W dniu podpisywania umowy kredytobiorcy nie znali faktycznej kwoty wypłaconego kredytu w złotych

polskich, gdyż jej wysokość była dowolnie ustalana przez bank (według kursu bankowego określanego jednostronnie według nieznanymi reguł dla kredytobiorców) w chwili uruchomienia kredytu. Wobec tego, w momencie podpisywania umowy kwota oddana do dyspozycji kredytobiorcom nie była oznaczona. Powodowie wskazali, że umowa jest nieważna jako sprzeczna z ustawami: prawo bankowe, kodeks cywilny, a także z uwagi na konsekwencje abuzywności jej postanowień. W ich ocenie umowa jest sprzeczna z art. 69 ust 1 i 2 ustawy prawo bankowego, gdyż nie ma tożsamości między kwotą i walutą kredytu, a kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą jaką kredytobiorcy zobowiązali się zwrócić bankowi wraz odsetkami. Kredytobiorcy nie objęli porozumieniem swojego świadczenia wzajemnego względem banku, nawet go nie znali. Taka konstrukcja umowy jest rażąco sprzeczna z art. 353¹ k.c., jako sprzeciwiająca się naturze stosunku jakim jest umowa kredytu. Ponadto w umowie zawarto niedozwolone postanowienia uprawniające bank do samodzielnego i dowolnego ustalenia kursu waluty, na podstawie których miało nastąpić przeliczenie kwoty kredytu. Zatem umowa zawiera postanowienia, które nie były indywidualnie uzgodnione z powodami jako konsumentami, umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, a powodowie nie mieli rzeczywistego wpływ na kształt umowy. Po ich wyeliminowaniu niedozwolonego mechanizmu indeksacji, brak jest jakichkolwiek zasad ustalania wysokości kwoty i wypłaty kredytu, a tym samym zadłużenia.

Podnieśli, że w okresie od 1 maja 2008 r. do 4 listopada 2019 r. wpłacili na poczet kredytu kwotę 279.362,35 zł. Żądanie ewentualne o zapłatę 103.709,23 zł, z tytułu spłaconych rat z nienależnego świadczenia dotyczy okresu od dnia 1 lipca 2010 r. do 4 listopada 2019 r. Powodowie wskazali, że powyższe roszczenie aktualizuje się w przypadku gdyby Sąd uznał brak interesu prawnego po stronie powodów w zakresie powództwa o ustalenie. W ocenie powodów w przypadku nieważności umowy ex lege, strony mają wobec siebie dwa odrębne wzajemne roszczenia o zwrot wszystkiego, co sobie świadczyły.

Pozwany (...) Bank (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zakwestionował roszczenie dochodzone pozwem co do zasady i wysokości. Wskazał, że strona powodowa nie udowodniła przesłanki interesu prawnego w zakresie żądania o ustalenie. Pozwany podniósł, że powód indywidualnie wynegocjował z pozwanym kurs (...), po którym nastąpiło przeliczenie kwoty kredytu z (...) na PLN. Powód mógł w dacie zawarcia umowy dokonywać spłaty rat kredytu bezpośrednio w (...). Pozwany wskazał, że z uwagi na treść par. 22 ust. 1 (...) umowa jest i była wykonalna z pominięciem kursów tabel. W zakresie wypłat nastąpiła ona bezpośrednio w (...), a ponadto w tym zakresie została wykonana, zaś potencjalne roszczenia powodów są już przedawnione. Wskazał, że zawarł z powodami umowę kredytu w walucie szwajcarskiej na ich wniosek, powodowie nie byli zainteresowani kredytem w PLN, powodowie mieli pełną świadomość ryzyka związanego z kredytami zaciąganyymi w walucie wymiennej. Ponadto zostali poinformowani, że w rozliczeniach banku stosuje się kursy ustalone przez bank. Powodowie wybrali sposób spłaty kredytu rachunek w walucie polskiej, mając do wyboru walutę polską, szwajcarską lub inną. Postanowienia umowne nie mają charakteru abuzywnego i zostały indywidualnie uzgodnione z powodami.

Sąd ustalił, co następuje:

Powodowie działając jako konsumenci, wystąpili w dniu 19 marca 2008 r. do pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu mieszkaniowego na nabycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego w kwocie 314.000 zł. Jako wnioskowaną walutę kredytu wskazano franka szwajcarskiego (...).

We wniosku kredytowym zawarto oświadczenia kredytobiorców o nieskorzystaniu z oferty kredytu w złotówkach i wyborze kredytu w walucie wymiennej, o zapoznaniu się z ryzykami wynikającymi z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty, w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania (że w przypadku wzrostu kursu walut podwyższeniu ulega zarówno rata kredytu jak i kwota zadłużenia), świadomości tego ryzyka. W ramach wniosku zawarto też oświadczenie, że poinformowano powodów o tym, że w przypadku kredytów w walucie wymiennej w

rozliczeniach Bank stosuje ustalone przez siebie kursy walut zamieszczone w Tabeli – wg kursu do wypłaty takiego kredytu w PLN i kurs sprzedaży do spłaty kredytu w PLN.

(dowód: wniosek kredytowy wraz z załącznikami k. 115-124)

W dniu 31 marca 2008 roku strony zawarły umowę kredytu mieszkaniowego Własny K. Hipoteczny nr (...), na podstawie której Bank zobowiązał się postawić do dyspozycji powodów kredyt w kwocie 145.894,69 CHF z przeznaczeniem na potrzeby własne tj. nabycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w O. ,

Umowa składała się z części szczegółowej umowy ((...)) oraz z części ogólnej umowy ((...)).

Zgodnie z § 6 (...) wypłata miała nastąpić jednorazowo na rachunek zbywcy nieruchomości oraz kredytobiorcy. Zgodnie z § 3 (...) wypłata kredytu miała nastąpić w terminie do 3 dni roboczych od stwierdzenia przez Bank spełnienia warunków opisanych w (...), według kursu kupna dla dewiz obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów (§ 4 ust.3 (...)). Wypłata kredytu w walucie wymiennej mogła nastąpić wyłącznie w przypadku finansowania zobowiązań kredytobiorcy poza granicami RP oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego, zaś w walucie polskiej w przypadku finansowania zobowiązań w RP (§ 4 ust. 1 pkt 1 i 2 (...)).

W części ogólnej umowy ((...)) w § 1 ust. 1 pkt 14, Tabela kursów została opisana jako tabela (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA przeliczeń kursowych, dostępna w banku oraz na stronie internetowej Banku.

W § 6 i 7 (...) wskazano, że odsetki od kredytu będą ustalane w walucie kredytu według zmiennej stopy procentowej stanowiącej sumę stawki referencyjnej i marży (...) SA. Odsetki miały być naliczane w stosunku rocznym, a wysokość stopy procentowej miała być ustalona w dniu rozpoczynający każdy pierwszy i kolejny trzymiesięczny okres obowiązywania stawki referencyjnej. Zmiana stawki referencyjnej dla potrzeb oprocentowania miała następować w dacie wymagalności rat i odsetek. Stawkę referencyjną określono jako stawkę LIBOR publikowaną o godzinie 11:00 (...) lub 11:00 na stronie informacyjnej R. w drugim dniu poprzedzającym kolejne okresy trzymiesięczne, przy czym w § 1 ust. 1 pkt 12 lit b (...), wskazano, że dla kredytu w (...) stawką referencyjną jest stawka LIBOR dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M).

Zgodnie z § 2 (...) kredyt został udzielony na 360 miesięcy do dnia 1 marca 2038 r. Stawka referencyjna w dniu sporządzenia umowy wyniosła 2,885 p.p., stała marża 1,30 p.p., oprocentowanie wynosiło 4,185% w skali roku, a rzeczywista roczna stopa procentowa wniosła 5,70% w skali roku. Kredyt miał być spłacany w ramach annuitetowych płatnych pierwszego dnia każdego miesiąca (§ 7 (...)).

W § 21 (...) wskazano, że spłata kredytu i odsetek następuje w drodze potrącenia przez Bank środków zgromadzonych na rachunku (...), rachunku walutowym, rachunku technicznym prowadzonym przez pozwany Bank. Potrącenie następowało w terminie pierwszego dnia każdego miesiąca w wysokości wynikającej z zawiadomienia

W przypadku dokonywania spłat kredytu ze środków z rachunku (...), środki miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony był kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...), w dniu w którym następowała spłata, według aktualnej Tabeli kursów (§ 22 ust. 2 pkt 1).

W przypadku rachunku walutowego i technicznego środki mogły być pobierane w walucie kredytu lub w innej walucie przy zastosowaniu tabeli kursów kupna/sprzedaży dewiz obowiązującej w Banku (§ 22 ust.2 pkt 2 i 3 (...)).

W ramach § 11 (...) powodowie zostali poinformowani o istniejącym ryzyku co do zmiany kursów waluty polegającym na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu wyrażonych w walucie polskiej przy wzroście kursów waluty kredytu oraz o ryzyku co do stopy procentowej, polegającej na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej.

Niespłacenie przez powodów części albo całości raty spłaty kredytu w terminie określonym w umowie powodowało, że należności z tytułu zaległej spłaty stawały się zadłużeniem przeterminowanym, które mogło zostać przez Bank przeliczone na walutę polską przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz obowiązującego w (...) SA w dniu wyznaczonym jako termin spłaty. Spłata zadłużenia przeterminowanego w walucie innej niż polski złoty po takim przeliczeniu miała być przeliczana na PLN według kursu kupna z Tabeli obowiązującej w dacie wpływu środków (§ 32 ust. 1 (...) i § 36 ust. 1 pkt 1 i 2 (...)).

Kredyt został zabezpieczony hipoteką zwykłą na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu będącego przedmiotem umowy oraz hipoteką kaucyjną na tym samym prawie w wysokości odpowiednio 145.894,69 CHF oraz 40.850,51 CHF. (§ 4 ust. 1 i 5 (...)).

(dowód: umowa kredytu, ogólne oraz szczególne warunki umowy wraz z załącznikami, k. 25-45)

W dniu 31 marca 2008 r. powód zawarł z pozwanym umowę ramową w zakresie współpracy na rynku finansowym. W wykazie transakcji objętych umową ramową wskazano, że klient może zawierać z bankiem negocjowane natychmiastowe transakcje wymiany walut wymiennalnych.

W dniu wypłaty kredytu, w dniu 1 kwietnia 2008 r., powód zawarł z pozwaną negocjowaną, natychmiastową transakcję wymiany walut bezgotówkowej nr (...). W wyniku tej transakcji powód miał dokonać wymiany walutowej, otrzymanej w walucie wymiennalnej kwoty kredytu wynoszącej 145.894,69 CHF na kwotę 321.697,79 PLN po kursie 2,2050 zł.

(dowód: umowa ramowa z wykazem transakcji – k. 110 -112, potwierdzenie, k. 105)

Środki z kredytu zostały wypłacone 1 kwietnia 2008 roku w transzach: 8.762,21 zł, 24.935,60 zł, 288.000,00 zł.

(dowód: zaświadczenie, k. 52)

Powodowie nie posiadali zdolności kredytowej na zaciągnięcie kredytu w PLN. Chcieli zaciągnąć kredyt w wysokości 318.000,00 PLN na zakup mieszkania, otrzymali propozycję kredytu powiązanego z walutą (...). W chwili zawarcia umowy nie poinformowano powodów, że mogą spłacać kredyt we frankach. Nie wyjaśniono im również w jaki sposób jest ustalany kurs (...), w oparciu o który następowało przeliczenie kredytu przy wypłacie i spłacie kredytu.

(dowód: zeznania powodów - k. 198 v.-199)

W dniu 01 października 2008 r. powód złożył dyspozycję częściowej spłaty kredytu w wysokości 69.348,13 CHF. W tym dniu powód zawarł z pozwaną negocjowaną, natychmiastową transakcję wymiany walut bezgotówkowej nr (...). W wyniku tej transakcji powód miał dokonać wymiany kwoty 150.000 zł na kwotę 69.348,13 CHF po kursie wynoszącym 2,1630 zł.

(dowód: dyspozycja – k. 101, potwierdzenie – k. 102)

W okresie od 1 maja 2008 roku do 4 listopada 2019 roku powodowie spłacili 244.511,96 zł tytułem spłaty kapitału kredytu oraz 34.850,39 zł tytułem odsetek.

(dowód: zaświadczenie – k. 46-51)

Sąd zważył, co następuje:

Żądanie powodów o ustalenie nieważności umowy kredytu zasługuje na uwzględnienie.

Stan faktyczny w sprawie Sąd ustalił na podstawie niekwestionowanych przez strony dokumentów – w szczególności umowy kredytowej, wniosku kredytowego oraz zaświadczenia wystawionego przez pozwanego Bank przedstawiającym historię spłat kredytu. Sąd dał wiarę również zeznaniom świadków oraz zeznaniom strony powodowej w takim zakresie w jakim znajdują potwierdzenie w zebranych materiale dowodowym. Podnieść należy, że świadek M. F. nie pamiętała

okoliczności związanych z zawarciem umowy z powodami, zaś świadek M. G. nie brał bezpośredniego udziału w zawarciu umowy.

Sąd pominął wniosek dowodowy strony pozwanej dotyczący dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości na okoliczności wskazane w pkt X odpowiedzi na pozew. Pominięcie dowodu zgłaszanego przez stronę jest bowiem dopuszczalne wtedy, gdy okoliczności sporne, na które dowód powołano, zostały dostatecznie wyjaśnione (wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2012 r. sygn. akt (...)). Opinia biegłego stanowi jedynie dowód dający Sądowi, rozstrzygającemu sprawę merytorycznie, dokonanie ustaleń w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych (a więc wiedzy wykraczającej poza objętą zakresem wiedzy ogólnej – powszechnej). W tej sprawie Sąd uznał, że zgromadzone w sprawie dowody w postaci dokumentów i zeznań świadków oraz strony powodowej, w pełni pozwalają na dokonanie prawidłowego rozpoznania niniejszej sprawy, zaś wniosek dowodowy o dopuszczenie opinii biegłego potraktował, z uwagi na powyższe, jako nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Odnosząc się do żądania pozwu, należy wskazać, że powodowie mogą żądać ustalenia przez sąd ustalenia nieważności umowy, gdy mają w tym interes prawny, Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny powodów polegał na tym, że powodowie domagali się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia łączącego ich z pozwanym stosunku prawnego. Wyrok ustalający w niniejszej sprawie wyeliminuje spory co do tego, czy strony łączy umowa kredytowa, czy też stosunek w tym zakresie nie istnieje.

Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest również czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). W myśl art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony przedmiotowej umowy kredytu) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

W ocenie Sądu zasadnicze postanowienia umowy z dnia 19 września 2008 r. spełniają co do zasady przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem i strony umowy i kwota oraz waluta kredytu, cel, na jaki został udzielony zasady i termin jego spłaty, wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany.

Zatem w ocenie Sądu umowa łącząca strony - ze względu na jej konstrukcję - nie może być uznana za nieważną. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacona w walucie polskiej. Dopuszczalne jest zawieranie tego typu umów w świetle art. 358¹ § 2 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem istnieje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecnictwie zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyrok SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyrok SN w sprawie V CSK 229/06).

W przedmiotowej sprawie walutą kredytu jest (...), natomiast walutą wykonania kredytu był złoty polski. Powodowie bowiem zobowiązani byli spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w (...). Zgodnie z orzecznictwem SN dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania w walucie obcej oraz zastrzeżenie sposobu wykonania umowy tj. wypłaty i dokonywania spłaty kredytu w złotych polskich. Ponadto zgodnie z art. 353¹ k.c. zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Zdaniem Sądu powyższa umowa stanowi swojego rodzaju wariant umowy kredytowej przewidzianej w przepisach ustawy prawo bankowe. Bez wątplenia bowiem celem stron było udostępnienie przez pozwanego powodom równowartości określonej kwoty pieniędzy oraz jej zwrot przez powodów w określonym w umowie terminie - przy czym miernikiem tej wartości miał być kurs franka szwajcarskiego do waluty polskiej.

W przypadku ryzyka zmiany kursu wskazać trzeba natomiast, że na zmianę kursu waluty wpływa szereg czynników ekonomicznych jak i pozaekonomicznych, niezależnych od woli stron zawartej umowy. Co do zasady zatem uznać trzeba, że brak jest podstaw do uznania, że umowa ze względu na jej konstrukcję (umowa kredytu denominowanego) była sprzeczna z prawem lub z zasadami współzycia społecznego.

W tym miejscu rozważyć jednakże trzeba, czy postanowienia umowy łączącej strony zwłaszcza w zakresie ustalenia kursu waluty (...), niezbędnego do ustalenia wzajemnych zobowiązań stron, mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3).

Bezspornym w przedmiotowej sprawie było, że powodowie są konsumentami. Żaden przeprowadzony w sprawie dowód nie wskazuje, aby zawierali oni przedmiotową umowę w ramach działalności gospodarczej.

W § 4 ust. 2 (...) wskazano, że wypłata pierwszej transzy miała nastąpić w terminie według kursu kupna dla dewiz obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów.

W § 22 ust. 2 pkt 1 z kolei wskazano, iż środki z rachunku (...) przeznaczone na spłatę kredytu pobierane były w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony był kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...), w dniu w którym następowała spłata, według aktualnej Tabeli kursów. Przy czym treść umowy nie określa procedury ustalania ww. kursów. Tak więc, zmiana kursu waluty wpływała na wypłacone w złotych kwoty kredytu oraz na spłacane w złotych przez kredytobiorców kwoty rat kapitałowo – odsetkowych, a ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosili kredytobiorcy. Spłata kredytu następowała w złotych polskich w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej. Do przeliczeń wysokości rat kapitałowo – odsetkowych spłacanego kredytu zastosowanie miał kurs sprzedaży danej waluty obowiązujący w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Bez wątplenia powodowie nie mieli żadnego wpływu w zakresie ustalenia kursu waluty (...), niezbędnego do ustalenia wzajemnym zobowiązań stron, co wynika z zeznań świadków oraz zeznań powodów, ale jest też oczywiste zważywszy, że wspomniane postanowienia znajdują się w części ogólnej przedmiotowej umowy kredytu – umowy, stanowiącej jednocześnie wzorzec umowy.

W tym zakresie Sąd nie uwzględnił zeznań świadków, jakoby powodowie w chwili zawarcia umowy byli informowani o możliwości spłaty kredytu w walucie (...) (czy z rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego w złotych polskich, czy też z rachunku, prowadzonego w walucie kredytu). Za wiarygodne uznano twierdzenia strony powodowej, że powodowie nie byli informowani o możliwości spłaty kredytu w walucie (...), otrzymali gotowy wzór umowy do podpisania. Podnieść również trzeba, że analiza części ogólnej umowy wskazuje, że ta część umowy dotyczyła zarówno

kredytów wypłacanych w złotych polskich oraz kredytów udzielanych w walucie wymiennej (tj. w walucie obcej), był to wzorzec umowy przyjęty dla wszystkich klientów banku. Z tych przyczyn w części ogólnej zamieszczono zapisy odnoszące się do tych kredytów (vide § 4, 21, 22 części ogólnej umowy). Zatem z zapisu § 21 i 22 części ogólnej umowy nie można wywieść, że powodom zapewniono możliwość spłaty kredytu w walucie (...).

Zgodnie z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Ponadto zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy, nadanym sprostowaniem z 13 października 2016 r. (Dz.Urz.UE. L z 2016 r. Nr 276, poz. 17), nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna. W rezultacie przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego, w tym także oceny indywidualnej, nie ma żadnego znaczenia, w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony. W szczególności nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca rzeczywiście korzystał z możliwości, jakie wynikają dla niego z określonego brzmienia postanowień umownych. Istotne jest jedynie, że nie było żadnych przeszkód, aby z takich uprawnień, mogących naruszać interesy konsumenta, mógł skorzystać (z tych względów bezprzedmiotowe było również prowadzenie postępowania dowodowego na omawiane okoliczności).

W ocenie Sądu postanowienia zawierające uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej dotyczą głównych świadczeń stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. co oznacza, że postanowienia takie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.). W razie uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy. Wprowadzenie do umowy stron „klauszł waloryzacyjnych” spowodowało, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy podlegała wielokrotnemu przeliczaniu z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty przy czym mechanizm ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do tabeli kursów obowiązującej w Banku. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty, zaś powodowie nie mieli na ten kurs żadnego wpływu. Zatem postanowienia, o których mowa, nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. Jak wynika z przedłożonych dokumentów, powodowie zostali poinformowani o ryzyku zmiany kursu i zadeklarowali zgodę na poniesienie tego ryzyka, jednakże czym innym jest zgoda na poniesienie ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty, a czym innym jest swobodne ustalanie tego kursu przez jedną ze stron.

Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczane jednostronnie przez Bank według kryteriów na które powodowie nie mieli żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Takie ukształtowanie umowy spowodowało, że po zawarciu umowy powodowie mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona, a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku wykonywania umowy określić miał bank.

Zdaniem Sądu taka konstrukcja umowy, w której to jedna strona ma prawo do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy, prowadzi do wniosku, że postanowienia dotyczące kursu waluty właściwego dla wzajemnych rozliczeń stron były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty wymiennej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

W tym miejscu należy wskazać, że bezspornym w niniejszej sprawie było również, iż w dniu uruchomienia kredytu powód zawarł z pozwanym transakcję wymiany walut. Pozwany wskazał, że takie ukształtowanie treści stosunku prawnego wyklucza uznanie ww. postanowień za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy konsumenta, gdyż powodowie mieli możliwość negocjowania kursu przed wypłaceniem kredytu, z której to skorzystali, a uzyskana w wyniku zawartej transakcji kwota została określona korzystniej, niż miałyby to miejsce w przypadku zastosowaniu kursu waluty określonego w Tabeli Kursów. Badając kwestię ważności umowy kredytu należało to czynić w oparciu o jej postanowienia, w związku z czym bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawało potwierdzenie zawarcia negocjowanej, natychmiastowej transakcji wymiany walut. Powyższe miałyby znaczenie, gdyby zmiany zostały wprowadzone w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, co jednak nie miało miejsca w przedmiotowej sprawie. Ponadto w ocenie Sądu nie mogło dojść do transakcji wymiany walut, skoro powód nie dysponował środkami w walucie (...), a pozwany wypłacał mu kredyt w złotych polskich. Podkreślić należy, że bank nie oddał do dyspozycji powodów środków w walucie (...). Zgodnie z umową wypłata kredytu w walucie wymiennej mogła nastąpić wyłącznie w przypadku finansowania zobowiązań kredytobiorcy poza granicami RP oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego (vide: § 4 ust. 1 pkt 1 i 2 (...)).

Wyeliminowanie postanowień dotyczących kursu waluty przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. W ocenie Sądu nie ma możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z aktualnym poglądem wyrażonym w orzecznictwie, klauzulę waloryzacyjną traktuje się jako główne świadczenie kredytobiorcy, gdyż wpływa ona na wysokość tego świadczenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r. sygn. akt: I CSK 242/18, legalis nr 1966950). Zatem, w odniesieniu do przeliczenia należności stron brak jest możliwości zastępowania niedozwolonych klauzul umownych przepisami o charakterze ogólnym, które są przepisami dyspozytywnymi. Pogląd ten został wypracowany w oparciu o związanie wszystkich sądów Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...) dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C (...) (...) podtrzymał pogląd, że w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy, skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje. Jedynie w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym. Wyjątek ten obejmuje sytuacje w której jest zgoda stron na jego zastosowanie oraz okoliczność, że brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi.

Dotychczas, orzecznictwo usuwając z umowy klauzule abuzywne odwoływało się do norm ogólnych prawa cywilnego, zastępując klauzulę waloryzacyjną średnim kursem walut obcych prezentowanym przez Narodowy Bank Polski czy też innych kursów walut wskazywanych przez strony w umowie. Zgodnie ze stanowiskiem (...) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, gdyż spowodowałoby to ingerencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów, powodując nadmierne ograniczenie

swobody zawierania umów. Zresztą, pozostawałoby to także w sprzeczności z bytem klauzuli waloryzacyjnej jako świadczenia głównego kredytobiorcy.

W przedmiotowej sprawie brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.). Zatem należy rozważyć, czy umowa łącząca strony może być utrzymana bez niedozwolonych klauzul, czy też nie jest to możliwe i należy ustalić nieważność umowy. Mając na względzie treść art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, niewątpliwie umowa nie może być utrzymana w mocy tylko wtedy, gdy na podstawie pozostałej treści umowy nie da się ustalić praw i obowiązków stron. W ocenie Sądu brak możliwości uzupełnienia umowy po wyeliminowaniu abuzywnych postanowień, powoduje, że nie jest obiektywnie możliwe wykonanie przez obie strony umowy. Zgodnie bowiem z aktualnym orzecznictwem zakwestionowane postanowienia umowne dotyczące mechanizmu przeliczania określają podstawowe świadczenia stron i z tego względu charakteryzują umowę. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomym jest jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji powodów równowartość określonej kwoty (...) w złotych polskich, lecz nie wiadomo według jako miernika ma być wyliczona ta równowartość. Nie jest również wiadomo, jaką kwotę powinni zwrócić powodowie. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu, która podlega zwrotowi na rzecz Banku, albowiem ustalenie wysokości zobowiązania odnosiło się do kursów walut. Brak jednoznacznego określenia zasad ustalania kursów, a tym samym brak możliwości określenia praw i obowiązków stron oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Podnieść należy, że powodowie byli pouczeni o ewentualnych konsekwencjach ustalenia nieważności umowy.

Uwzględnienie powództwa o ustalenie nieważności jako roszczenia głównego czyni natomiast bezprzedmiotowym odnoszenie się do roszczenia sformułowanego jako ewentualne. Co do zarzutu przedawnienia roszczeń należy wskazać, że jest on bezzasadny. Wskazać należy, że powództwo o ustalenie może być wywiedzione w każdym czasie. Żądanie zapłaty, które jako żądanie ewentualne nie było zaś przedmiotem rozpoznania.

O kosztach procesu, Sąd orzekł w oparciu art. 98 § 1 oraz § 1¹ k.p.c w zw. z § 2 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800).. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej, co w sprawie niniejszej oznacza, że pozwany powinien zwrócić powodom poniesione przez nich i celowe koszty dochodzenia ich praw. Po stronie powodów obejmowały one: uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłaty za pełnomocnictwa, wynagrodzenie pełnomocnika (10.800 zł), tj. łącznie kwotę wskazaną w pkt II sentencji wyroku.

sędzia Ewa Oknińska